

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. *Маргарита Иванова Чинова*, д.ю.н., професионално направление „право“ (3.6.) по научната специалност „наказателнопроцесуално право“, преподавател в УНСС, Юридически факултет, назначена със Заповед на Ректора на УНСС за вътрешен член на научно жури по конкурса за защита на дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор“ с кандидат *Таня Райчева Петрова*, професионално направление „право“ (3.6.) по научната специалност „наказателнопроцесуално право“.

Таня Райчева е завършила право в Юридическия факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ през 1992г. Вписана е като адвокат в Софийска адвокатска колегия. Била е съветник по правни въпроси на министъра на вътрешните работи, както и заместник-министър на вътрешните работи. През 2018г. е зачислена на редовна докторантура по наказателнопроцесуално право към катедра „Наказателноправни науки“, а през 2021г. е отчислена с право на защита. От 2021г. до момента е гост-преподавател и хоноруван асистент по наказателнопроцесуално право в УНСС, Юридически факултет, катедра „Наказателноправни науки“.

Дисертационният труд *„Митническо разследване“* е в обем от 239 страници. В структурно отношение той включва съдържание, списък с използваните съкращения, увод, четири глави, заключение и библиографска справка. Дисертацията съдържа 347 бележки под линия, а библиографията наброява 101 заглавия на български език и латиница.

Въпросите, свързани с митническото разследване са актуални и твърде значими. Този извод е верен по две причини. Първата е свързана със значимостта на самите обществени отношения, които са обект на правно регулиране. Става въпрос за защита от престъпни посегателства на митническия, валутния и данъчния режим на Република България. Тематиката придоби особена значимост след приемането на България в Европейския съюз, което наложи въвеждането на нови форми и правни институти за охрана на интересите на единния митнически съюз. Освен това трансграничната престъпност придобива нови форми и мащаби, което налага и формулиране на минимални стандарти за унифициране на някои тежки престъпления с трансграничен ефект, които представляват основна заплаха за гражданите и интересите на Европейския съюз. Втората причина,

която обуславя актуалността и значимостта на изследването е обстоятелството, че в българската правна литература няма публикувана монография посветена именно на митническото разследване. Вярно че съществуват публикации, включително и монографични такива, които обаче изследват разузнавателната дейност на митническите органи и нейното значение за предотвратяване и разкриване на административни нарушения на митническия, данъчен и валутен режим. Този труд е първият в българската правна литература, който изследва формите и институтите на митническото и наказателнопроцесуалното право, които регулират дейността на митническите служители, свързана с разследването на престъпления против митническия, валутен и данъчен режим.

Изследването и анализирането на тази дейност е позволило да се направят ценни изводи за право-приложната практика и доктрина. Основната цел е постигната, защото в труда са изследвани статута и компетенциите на митническите служители като разследващи органи. Ценен е и анализа на самото митническо разследване и неговите международни аспекти, като правно-регулирана дейност и изследването и формулирането на неговите специфични характеристики, както и най-често използваните методи на доказване. В дисертационния труд умело е използван специално сравнително-правният и интердисциплинарен подход, което е позволило ясно да се разграничи митническата дейност от наказателнопроцесуалната.

При изработването на труда е проучена относимата съдебна практика – Тълкувателни решения на Върховния касационен съд и Решения на Конституционния съд. Анализирана е и практиката на Европейския съд по правата на човека и Съда на Европейския съюз по направени преюдициални запитвания. Обобщени са и международните аспекти на митническото разследване – международното сътрудничество между държавите-членки на Европейския съюз и между тях и трети страни, многостранните и регионални договори, участие на митническите органи в международни операции. Ценен е и направеният статистически анализ по отчетени данни от Върховната касационна прокуратура и Агенция „Митници“. Тези инструменти са използвани за илюстрация на добри практики, както и като аргумент в защита на една или друга поддържана теза.

В дисертационния труд се съдържат и редица подробно мотивирани и научно обосновани предложения за изменение и допълнение на законовата уредба. Вярно, че някои от предлаганите тези и становища са спорни, но

това е не по-малко ценно, тъй като се поставя началото на бъдещи научни дискусии за обсъждане и осмисляне на едни или други постановки.

Стилът и езикът на труда е правилен, ясен и точен, и работата се чете с лекота.

Основните *приносни моменти* в настоящия дисертационен труд могат да се очертаят така:

Глава първа е посветена на историческото развитие, на източниците, функциите, задачите и дейността на митническите органи.

Проследен е генезисът на развитието на митническото законодателство и митническата политика, както и на митническия съюз на Европейския съюз. Доказан е Европейският характер на митническата политика на Република България и правото на Европейския съюз като източник на наказателноправно и наказателнопроцесуално регулиране. Изследването на тези въпроси не е самоцелно и информативно, тъй като на тази база са направени три твърде значими и принципни изводи от теоретично и практико-приложно естество.

В същата глава е изследвана структурата и дейността на митническата администрация, понятията „митнически контрол“, „митнически надзор“ и „митническо разузнаване“. Това изследване също не е направено самоцелно, а за да се илюстрира мястото на разследващия митнически инспектор и митническия орган в структурата на митническата администрация, които имат различни компетентности, свързани с разследване на престъпления и правомощия по НПК. Ясно са разграничени правомощията на служителите от Агенция „Митници“ да провеждат или административнонаказателно или наказателно производство. На тази база са формулирани разликите между оперативно-издирвателната дейност на Агенция „Митници“ и разследването по НПК.

Глава втора е посветена на митническите служители като разследващи органи.

Като приносен момент следва да се оцени детайлният анализ на легалната дефиниция на понятието „митнически орган“ по пар.1, т.9 от Закона за митниците и направените на тази база три извода: че митническите органи са длъжностни лица, че са държавни органи и че са служители в митническата администрация със специална компетентност. В тази връзка е направен и обобщен извод, че не всички митнически служители са митнически органи, а само тези които осъществяват митнически надзор, контрол или разследване по НПК. Ценно е и изследването на понятието

„разследващ митнически инспектор“, за което няма легална дефиниция. Правилен е обобщеният извод, че разследващият митнически инспектор е митнически служител с особен статут, различен от този на митническите органи.

Има теоретично, а и практическо значение очертаването на разликите в статута на разследващия митнически инспектор и митническия орган и обобщеното заключение, че законодателното разрешение служители на митническата администрация като органи на изпълнителната власт да извършват действия по разследване, може да се определи като правилно и успешно.

Компетентността на митническите разследващи органи удачно се определя като материална и процесуална. Във връзка с материалната компетентност е направен кратък анализ на съставите на престъпленията, които се разследват от митническите разследващи органи и е обобщен верен и принципен извод, че те нямат изключителна материална компетентност. Приносни моменти се съдържат при очертаването на разликите в процесуалната компетентност на разследващия митнически инспектор и митническия орган по смисъла на чл.194 НПК. Детайлно са изследвани и формулирани и разликите между митническата проверка и неотложните действия по разследването, който анализ има теоретико-практическа стойност и значение. Илюстрирани са и не-добри практики при провеждането на митническите проверки и образуването на досъдебните производства. В тази връзка е направено предложение да се издаде съвместна инструкция с Върховната касационна прокуратура за взаимодействието с митническите органи.

В самостоятелен раздел са изследвани ограниченията на процесуалната компетентност и е мотивирано предложение *de lege ferenda* – да се измени чл.194, ал.3 НПК като се предвиди, че когато в извършване на престъплението е участвал митнически служител, разследването да се провежда от следовател, а не от разследващ полицаи, както е по действащия регламент.

В дисертационния труд чрез многобройни научни и правни аргументи е даден отговор на въпроса, кой е компетентният орган да осъществи разследването, след като разпоредбата на чл.411а НПК определя предметната компетентност на разследващите органи за престъпления свързани с митническия режим, но те не са включени в чл.194, ал.3 НПК. Поддържа се, че компетентността на разследващия митнически инспектор е

разширена и обхваща и престъпленията по чл.411а НПК. Отговорът на този въпрос има изключително значение за съдебната практика.

В дисертационния труд е защитено и друго значимо за практиката разбиране, като е направено и предложение за изменение на законодателството, за да се даде възможност на разследващите органи да задържат лица при данни за извършено престъпление за срок до 24 часа.

Изследвайки основните принципи е направено предложение да се допълни Законът за митниците като се въведе изискване за лицата, които кандидатстват за длъжностите „разследващ митнически инспектор“ или „митнически орган“ да притежават българско гражданство. В тази връзка е направено и друго предложение *de lege ferenda* – да се измени и допълни Законът за митниците, за да се синхронизират изискванията за назначаване на митнически разследващи органи с другите държавни органи, изпълняващи аналогични функции. В тази част на изложението е направено и трето предложение *de lege ferenda* – да се допълни Законът за МВР като се въведе изискване за кандидатите за разследващ полицаи да имат висше юридическо образование.

В *глава трета* са изследвани проблемите на митническото разследване.

В полемика с други автори е дадено собствено определение на понятието „митническо разследване“ в широк смисъл. Дефинирано е това понятие и в тесен смисъл като са изведени пет принципни характеристики на извършваните действия в хода на това разследване. В самостоятелен раздел са изведени и формулирани трудностите, които възникват при митническото разследване, което е от важно значение за практико-приложната дейност. Според обосноваването разбиране в дисертационния труд, едноличната ръководна роля на прокурора в досъдебното производство и ограничаването на оперативната самостоятелност на разследващите органи не е довела до очакваните добри резултати. С многобройни аргументи е направен сполучлив опит да се докаже тезата, че този регламент обрича на пасивност разследващите органи, че те по правило не предприемат каквото и да било действие, включително и неотложно без санкцията на прокурора, което забавя производството и нарушава редица европейски стандарти. В този смисъл се предлага *de lege ferenda* да се разшири оперативната и процесуална самостоятелност на разследващите органи, за да могат да извършват едни или други действия без да изчакват

санкцията на прокурора, за да се стимулира тяхната активност и да се осигури разследването в разумен срок.

В самостоятелен раздел са анализирани способите за доказване, които най-често се предприемат в хода на митническото разследване. Най-напред са изведени и формулирани правилата за провеждането на митническите проверки, която дейност е функционално свързана и с образуването на досъдебното производство, което е от важно значение на практико-приложната практика. Очертани са спецификите при разпит на свидетел и обвиняем при провеждане на разследване от разследващ митнически инспектор. Приносни моменти се съдържат в изложената обосновка за доказване на тезата, че митническите лаборатории трябва да бъдат сертифицирани като криминалистически такива и очертаните ползи от това за провежданите експертизи в хода на разследването. Освен това е изследвана практиката и са обобщени проблемите които се наблюдават при проверката на недоставени пратки, като са формулирани и конкретни препоръки за подобряването на тази дейност. Във връзка с прилагането на СРС е направено предложение *de lege ferenda* разпоредбата на чл.13, ал.1 от Закона за СРС, да се допълни като се включи и ДМРР в Агенция „Митници“, като орган оправомощен да поиска от съда разрешение за използване на СРС. В тази връзка като аргумент са използвани добри практики на други държави (САЩ) и международни стандарти. Предлага се нова редакция на законодателния регламент, свързан с контролираната доставка, като в чл.16, ал.1, т.11 от Закона за митниците думата „осъществяват“ се замени с израза „съдействат при провеждане на“. Формулирани са и пет съдържателни аргумента в полза на поддържаната теза да се предостави компетентност и на разследващите органи да правят искане до съда за използване на СРС, като се допълни в този смисъл чл.173 НПК и чл.13, ал.1 от Закона за СРС. Приносни моменти се съдържат и в направения анализ от изготвените графики на статистическите данни от Върховната касационна прокуратура и Агенция „Митници“ за периода 2017-2021г.

Предвид изложеното може да се направи обобщен извод, че дисертационният труд съдържа научни и приложни резултати, които представляват принос за науката, практиката и законодателството и че той отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане. Дисертационният труд убеждава, че Таня Райчева Петрова притежава задълбочени теоретични познания по научна специалност „наказателен

процес“, демонстрирайки необходимите качества и умения за провеждане на научни изследвания.

Авторефератът е разработен върху 37 стандартни страници. Той отразява както съдържанието, така и структурата на рецензирания труд. В него са определени точно обектът, целта и задачите на дисертационното изследване. Приносните моменти и научните публикации са отразени акуратно в автореферата.

Публикациите по дисертационния труд са четири на брой, което е достатъчно за допускане до публична защита.

Предвид изложеното, в

Заключение – давам положителна оценка на дисертационния труд – „Митническо разследване“ и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Таня Райчева Петрова, професионално направление „право“ (3.6.) по научна специалност „наказателнопроцесуално право“.

30.01.2023 г.

Рецензент:.....

/проф. д-р Маргарита Чинова/